

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

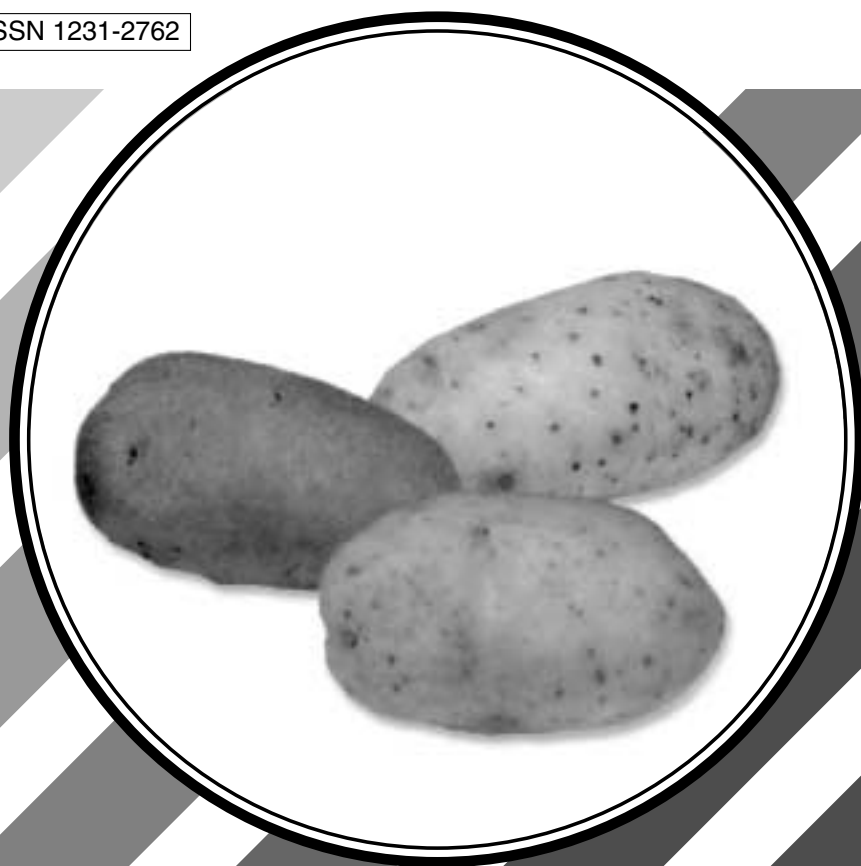
NR
21

RYNEK ZIEMNIAKA

stan i perspektywy

ISSN 1231-2762

**ANALIZY
RYNKOWE**

KWIECIEŃ 2002

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja ziemniaków – *W. Dzwonkowski, J. Chotkowski*
- III. Popyt na ziemniaki – *W. Dzwonkowski, I. Szczepaniak, E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny ziemniakami i ich przetworami – *W. Dzwonkowski*
- V. Ceny ziemniaków i ich przetworów – *W. Dzwonkowski*
- VI. Rynek ziemniaków w Europie – *J. Rembeza*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

mgr Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 616

mgr Iwona Szczepaniak

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 770

dr Ewa Rosiak

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

dr Jacek Chotkowski

• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0·prefiks·94) 342-30-31

dr Jerzy Rembeza

• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0·prefiks·94) 342-30-31

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 9.04.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w listopadzie 2002 r.

REASUMPCJA

Zbiory ziemniaków w 2001 r. wyniosły 19,4 mln ton i były mniejsze od ich poziomu z 2000 r. o 20%. Obniżenie zbiorów było wynikiem przede wszystkim obniżenia plonów oraz zmniejszenia powierzchni ich uprawy.

Plony ziemniaków w 2001 r. wyniosły 162 dt/ha i były niższe od plonów w 2000 r. o 16,5%. Warunki termiczno-wilgotnościowe były korzystne dla wegetacji ziemniaków, ale jednocześnie ciepła i wilgotna pogoda stwarzała zagrożenie rozwoju wielu chorób grzybowych. Na plantacjach nie objętych zabiegami ochronnymi, nastąpiło silne porażenie zarazą ziemniaka i innymi chorobami. Wpłynęło to na znaczące obniżenie plonów, jak również pogorszyło trwałość przechowywania ziemniaków. W gospodarstwach towarowych, gdzie stosuje się nowoczesne technologie uprawy, plony wahały się w przedziale 250–350 dt/ha.

Uprawa ziemniaków w Polsce charakteryzuje się bardzo niską towarowością produkcji i dużym jej rozdrobnieniem. W gospodarstwach uprawiających ziemniaki na własne potrzeby praktycznie nie stosuje się sadzeniaków kwalifikowanych, bardzo niski jest też poziom nawożenia mineralnego i znikome wykrzystanie

nie środków ochrony. W konsekwencji w gospodarstwach tych występują duże wahania plonów, co kształtuje dużą zmienność produkcji ziemniaków w skali całego kraju. Od wielu lat brak jest postępu w plonowaniu ziemniaków. Ich przeciętny poziom w ostatnich 10 latach wynosił średnio 171 dt/ha, podczas gdy w UE w ostatnich latach z 1 ha zbierano średnio 320–340 dt/ha.

W 2001 r. utrzymała się trwała tendencja ograniczania uprawy ziemniaków. W ubiegłym roku powierzchnia uprawy ziemniaków została zmniejszona aż o prawie 60 tys. ha w stosunku do roku 2000 i wyniosła 1194 tys. ha. Spadek areалу ziemniaków w 2001 r. był większy niż w 2000 roku, kiedy zmniejszył się o ok. 17 tys. ha. Powierzchnia uprawy ziemniaków w 2001 roku zmalała od 1990 r. o 640 tys. ha, tj. o 35%. Udział ziemniaków w strukturze zasiewów po raz pierwszy spadł poniżej 10% i wynosił 9,6%.

Następstwem niższej produkcji ziemniaków w 2001 r. jest ich zmniejszone zużycie wewnątrz gospodarstw. Dotyczy to zwłaszcza ziemniaków z przeznaczeniem na pasze, gdyż poziom samozaopatrzenia rodzin rolniczych jest tylko nieznacznie niższy.

Obniżył się przerób ziemniaków na skrobię i susze. Zmniejszyło się również wykorzystanie ziemniaków do produkcji spirytusu, jedynie przerób ziemniaków na frytki i chipsy kształtuje się na nieco wyższym poziomie. Zmniejszenie przerobu ziemniaków wpłynęło na spadek udziału skupu w obrotach rynkowych do 35–40%. Sprzedaż targowiskowa i bezpośrednia sprzedaż ziemniaków przez producentów do sieci detalicznej nadal pozostają głównym kanałem dystrybucji.

W sezonie 2001/02 wysokie ceny spowodowały spadek popytu na ziemniaki. Szacuje się, że spożycie ziemniaków wyniesie 131 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca i jest o ponad 1 kg niż w sezonie poprzednim. Globalne spożycie ziemniaków zmniejszyło się do 5060 tys. ton wobec 5110 tys. ton w sezonie 2000/01. Konsumpcja przetworów ziemniaczanych (chipsy, frytki, puree ziemniaczane, placki ziemniaczane, ziemniaki konserwowane) wciąż nie przekracza 10% ich całkowitego spożycia. W sezonie 2001/02 wyniesie ona ok. 12 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Przebieg jesiennej kampanii 2001 r. i wyniki produkcyjne w II półroczu 2001 r. wskazują, że przerób

Tabela 1

Bilans ziemniaków (tys. ton)

Wyszczególnienie	1986/87- 1988/89	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 *	2002/03 **
Zbiory	36674	20776	25949	19927	24232	19379	20500
Import	85	66	24	131	39	32	35
Razem do dyspozycji	36579	20842	25973	20058	24271	19411	20523
Zużycie w gospodarstwach	24548	14496	18385	14638	17150	13231	13938
- sadzenie	4723	2950	2950	2850	2800	2800	2800
- spasanie	17274	8896	12735	9158	11700	7801	8508
- samozaopatrzenie	2550	2650	2700	2630	2650	2630	2630
Sprzedaż razem	6273	3356	3826	2969	3729	3370	3830
- na konsumpcję	2818	2147	2089	2000	2010	1980	2000
- na zaopatrzenie przemysłu***	2708	1140	1562	908	1630	1375	1780
- na eksport	747	69	175	61	84	15	50
Ubytki i straty	5939	2990	3763	2451	3392	2810	2768

* szacunek, ** prognoza

***ziemniaki zużyte przez przemysł, bez względu na przeznaczenie

Źródło: Dane GUS

ziemniaków na skrobię, spirytus i suche spożywcze w sezonie 2001/02 obniży się i łącznie wyniesie zaledwie ok. 925 tys. ton. Utrzyma się nadal wzrostowa tendencja przerobu ziemniaków na pozostałe przetwory spożywcze, choć tempo wzrostu nie będzie już tak wysokie jak w poprzednich latach. Również kondycja finansowa ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw przemysłu ziemniaczanego jest obecnie znacznie lepsza. Branża ta po raz pierwszy od kilku lat odnotowała zyski na wszystkich poziomach rachunku. Szans na dalszą, trwałą poprawę wyników finansowych producenci skrobi upatrują w Ustawie o regulacji rynku skrobi ziemniaczanej, która weszła w życie 1 marca 2001 r. Ustanawia ona kontyngenty produkcyjne na skrobię, ustala cenę minimalną na ziemniaki skrobiowe oraz wprowadza płatności kompensacyjne dla producentów skrobi, dla plantatorów ziemniaków i dopłaty dla przedsiębiorców zużywających skrobię ziemniaczaną do dalszego przerobu, a także dopłaty do eksportu.

W sezonie 2001/02 notuje się niewielkie zmniejszenie eksportu przetworów ziemniaczanych i znaczący spadek sprzedaży na rynki zagraniczne ziemniaków do bezpośredniej konsumpcji. W imporcie obniżył się znacząco import ziemniaków, nato-

miast nadal na bardzo wysokim poziomie utrzymuje się import produktów skrobiowych. W bieżącym sezonie wartość eksportu ziemniaków i produktów ziemniaczanych wyniesie ok. 74 mln USD, a wydatki związane z ich importem ukształtują się na poziomie 51 mln USD. Dodatni bilans obrotów handlowych w tym sektorze w sezonie 2001/02 wyniesie 23 mln USD, co w porównaniu z poprzednim sezonem stanowi pogorszenie o 5 mln USD.

Niska podaż ziemniaków spowodowała, że ich ceny w sezonie 2001/02 są wyższe niż w poprzednim. Średni poziom cen targowiskowych w ciągu całego bieżącego sezonu wyniesie ok. 450 zł/t i będzie o ok. 20% wyższy niż w sezonie 2000/01. Wyższe są również ceny skupu ziemniaków (średnio w skali całego sezonu o ok. 5%). Wzrosły ceny zarówno skupowanych ziemniaków jadalnych, jak i tych przeznaczonych do produkcji frytek i chipsów. Również ceny płacone za ziemniaki skrobiowe w 2001 r. były wyższe niż w 2000 r. Średnia cena zakupu skrobi wahała się od 0,77 do 0,91 zł. Daje to cenę płaconą w skupie za ziemniaki o zawartości skrobi 18,5%, w przedziale 142–168 zł/t. Natomiast w skupie ziemniaków na potrzeby suszów spożywczych ceny ustalono na poziomie 150–195 zł/t.

W 2002 r. zostanie przejściowo zahamowana tendencja ograniczania powierzchni uprawianych ziemniaków. Będzie to konsekwencją wyższych cen w bieżącym sezonie, jak również wzrostu zapotrzebowania na ziemniaki z przeznaczeniem na pasze, w związku z odbudową pogłowia trzody chlewnej. Wyższa o 10–15 tys. ha będzie powierzchnia uprawy ziemniaków skrobiowych, gdyż wzrośnie przerób ziemniaków na skrobię z ok. 690 tys. ton w bieżącym sezonie do ponad 1000 tys. ton w sezonie 2002/03 (w związku z wejściem w życie Ustawy Skrobiowej i wprowadzeniem kontyngentu na produkcję skrobi ziemniaczanej (ustalonego na 2002 r. na 200 tys. ton). Jednocześnie niekorzystna sytuacja dochodowa w rolnictwie oraz ograniczone możliwości znalezienia alternatywnych źródeł dochodów sprawiają, że produkcja ich nadal będzie dużo wyższa od zapotrzebowania rynku na ziemniaki. W tej sytuacji powierzchnia uprawianych ziemniaków w 2002 r. nie powinna się obniżyć w stosunku do ubiegłego roku i może wynieść ok. 1,2 mln ha.

Jeżeli warunki pogodowe nie będą odbiegały od przeciętnych, zbiory ziemniaków w 2002 r. mogą wynieść nieco ponad 20 mln ton, z tego ok. 4 mln ton trafi do obrotu rynkowego, reszta zaś będzie przeznaczona na własne potrzeby rolników.

SUMMARY

Potato crops in the year 2001 totalled 19,4 mill tons, which was down from last year by 20%. The decline resulted from some reduction in potato area and mainly from the decline in potato yield.

Potato yields in the year 2001 amounted to 162 dt/ha and were lower by 11,9% from the last year's record. The developments of temperatures and humidity were favourable for potato growth but simultaneously warm and wet weather exposed plants for a risk of various fungi diseases. The plantations that had not been subject to chemical control were seriously affected with phytophthora and other diseases. Such situation resulted in a significant decline of potato yields and worsened the possibilities of potato storage. On the farms producing for the market, where potato cultivation is conducted with the use of modern technologies (including necessary chemical control) the yields varied around 250-350 dt/ha.

The production of potatoes in Poland is featured with low level of marketed production and extreme fragmentation. The farms producing potatoes for their own needs do not use qualified seeds; also the level of mineral fertilising and chemical protection

is very low there. Reflecting that potato production on these farms shows a great degree of volatility in the country-scale. Having such situation there is a lack of improvement in the level of potato yields since many years. Average potato yields over the last ten years amounted to 171 dt/ha, while in the EU potato yields in the last years averaged some 320-340 dt/ha.

The tendency to reduce potato area reminded in the year 2001, when it declined by almost 60 thousand ha to 1194 thousand ha. The decline in potato area strengthen in the current year as compared to the year 2000 when it shrunk by 17 thousand ha. The area planted of potatoes in the year 2001 was lower than recorded in 1990 by 640 thousand ha or 35%. Potato share in the crop rotation declined for the first time below 10% and amounted to 9,6%.

Reflecting lower production the year 2001 on-farm potatoes use declined, which particularly concerned feed potatoes, because the level of potato use for human consumption declined just negligibly.

Potato processing for starch and dried potatoes also declined as well

as their use in distilleries. Only the processing for chips and crisps slightly increased. The decline in potato processing led to a contraction of the share of marketed production to 35-40%. The sales on local markets and direct sales to the retail network still remain a major outlet here.

High prices in the season of 2001/02 led to a decline in demand for potatoes. Per capita potato consumption in the 2001/02 season is estimated at amounted to 131 kg, which would be down by 1 kg from the previous season. Total food use of potatoes is expected to decline to 5060 thousand tons versus 5110 thousand tons in the season of 2000/01. Amounting to about 12 kg per capita, the consumption of potato products (chips, crisps, puree, preserved potatoes) still will not exceed 10% of total potato consumption.

The performance of autumn campaign in the year 2001 and production record in the second half of the year indicate decline in potato processing for starch and dried potatoes in the 2001/02 season by 25% to just 925 thousand tons. On the other hand potato processing for other food products is expected to increase but at a slower rate than in the proceeding seasons.

Table 1

Potato Balance sheet ('000 t)

Item	1986/87- 1988/89	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02 *	2002/03 **
Crops	36674	20776	25949	19927	24232	19379	20500
Imports	85	66	24	131	39	32	35
Total supply	36579	20842	25973	20058	24271	19411	20523
On-farm use	24548	14496	18385	14638	17150	13231	13938
- seeds	4723	2950	2950	2850	2800	2800	2800
- feed	17274	8896	12735	9158	11700	7801	8508
-self-consumption	2550	2650	2700	2630	2650	2630	2630
Total sales	6273	3356	3826	2969	3729	3370	3830
- for consumption	2818	2147	2089	2000	2010	1980	2000
- for industrial use ^a	2708	1140	1562	908	1630	1375	1780
- exports	747	69	175	61	84	15	50
Wastes and losses	5939	2990	3763	2451	3392	2810	2768

* estimation,

** forecast

^{a)} industrial use irrespectively of the branch

Source: CSO

Financial standing and economic condition of potato industry at present is significantly better than previously. For the first time since several years this branch generated profits at gross and net level. The producers of potato starch consider the Law on potato starch market regime an opportunity for further improvement of financial results and economic performance. The Law entered in force from the 1st of March 2001 onwards. The Law defines production quotas for potato starch, minimum price for starch potatoes and introduces compensatory payments for starch producers, potato producers and the processors using potato starch for further processing and finally introduces export subsidies.

The export of potato products in the 2001/02 season is expected to slightly decline, while remarkable decline in forecast in case of the exports of ware potatoes. The imports of ware potatoes declined significantly but

the import of potato starch products still fluctuates at a high level. The value of exports of potatoes and potato products in the current season is expected to total about 84 mill USD, while the expenditure on their imports are to reach 51 mill USD. Therefore positive balance of foreign trade in this sector would total 23 mill USD, i. e. 5 mill USD below the figure recorded in the previous season. Average price of starch fluctuated between 0,77 and 0,91 PLN, which gives 142–168 PLN/t of raw potatoes with starch content of 18,5%. On the other hand, procurement prices of potatoes for the manufacture of dried potatoes for consumption have been fixed at the level of 150–195 PLN/t.

The tendency to reduce potato area is likely to be temporarily hampered in the year 2002. It will result from higher price level in the current season as well as from the increase in demand for feed potatoes due to recovery in hog production. Reflecting

anticipated rise in potato starch production, the area of starch potatoes is forecast to increase by some 10–15 thousand ha. Due to the provisions of the Law on potato starch market regime (setting the production quota for the year 2002 at 200 thousand tons of starch) potato processing for this purpose is likely to increase from about 690 to over 1000 thousand tons. Accordingly unfavourable situation in agriculture and restricted possibilities of gaining income from alternative sources will cause consequent surplus of potato production over the market capacity. In these circumstances potato area in the year 2002 should not decline as compared to the previous year and total about 1,2 mill ha.

Assuming average weather conditions potato crops in the year 2002 are likely to slightly exceed 20 mill tons, of which 4 mill would be marketed and remaining part would be utilised at the farm level.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek drobiu i jaj /21/ • maj 2002,
2. Rynek cukru /21/ • maj 2002,
3. Rynek mięsa /22/ • maj 2002,
4. Rynek zbóż /22/ • czerwiec 2002,
5. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /15/ • czerwiec 2002,
6. Rynek rzepaku /21/ • czerwiec 2002,
7. Rynek owoców i warzyw /20/ • lipiec 2002,
8. Rynek ziemi rolniczej /5/ • lipiec 2002,
9. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /22/ • październik 2002,
10. Rynek pasz /12/ • październik 2002,
11. Rynek mleka /23/ • październik 2002,
12. Rynek ziemniaka /22/ • listopad 2002,
13. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002.

Prenumerata roczna Analizy (2 zeszyty) wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
